HENRICI EGBERTI VINKE

ORATIO

DE

RELIGIONIS CHRISTIANAE
IN CONFORMANDIS HOMINUM ANIMIS IISQUE
CONSOLANDIS VI ATQUE EFFICACITATE.

MDCCCXL

HENRICI EGBERTI VINKE

ORATIO

DE

RELIGIONIS CHRISTIANAE
IN CONFORMANDIS HOMINUM ANIMIS IISQUE CONSOLANDIS
VI ATQUE EFFICACITATE,

HABITA

die 26 Martii 1840,

QUUM ACADEMIAE REGUNDAE MUNUS SOLENNI RITU
PONERET.

TRAJECTI AD RHENUM,
APUD J. DE KRUIJFF.

MDCCCXL.

stusne et laetus? Minime vero; sed luctuosus et funestus. Exacto enim anno Academico vulnera accepimus gravissima, adeo ut, natali hocce die, dolore plane perculsa sit et afflicta Academia. Nam lugemus non tantum, una cum parentibus, cognatis, amicis, mortem quinque juvenum ornatissimorum, PETRI HEYDANI, JACOBI NICOLAI VAN HAEFTEN, MICHAELIS LUDOVICI HUBERTI VAN DER MAESEN DE SOMBREFFE, CORNELII GUILIELMI CATHARINI IMANS et PETRI JOHANNIS DE HAART; sed ex professorum quoque ordine tres viros optimos, eximios, dilectissimos, PHILIPPUM GUILIELMUM VAN HEUSDE, JODOCUM HERINGAM, El. fil. et ALEXANDRUM CAROLUM GUILIELMUM SUERMAN, acerba et inopinata morte, cognatis, discipulis, amicis, Academiae, patriae, orbi denique literario ereptos dolemus. Quid aliis acciderit, nescio, ego vero, cum tristis ille de HEUSDII morte nuntius allatus esset, adeo me conturbatum eo et afflictum esse sensi, ut vix mei compos essem; nam colui et dilexi virum, unum in paucis magnum, vicissimque ab eo colebar et diligebar. Ut igitur ad me redii, continuo cepi consilium, hac opportunitate, copiose de eo dicendi: quod consilium, ut exequi possem, *tum* praeclara viri scripta, maxime palmare illud opus, quod *Philosophiae Platonicae initia* inscripsit, iterum perlegi, *tum* ejus imaginem continue ante oculos mihi posui. Communicato autem forte fortuna proposito cum cl. HERINGA, ille dissuasit, causam addens, quod fortasse alius etiam Professoris, vita defuncti, facienda mihi mentio esset. Fatale dictum! Commotum eo jam tum me esse sentiebam; neque tamen a proposito me abduci patiebar, sperans, fore ut gravissimo nostro dolori nullus

novus luctus adderetur. Postea vero quam alium post alium, cl. NUMANNUM, PARAVIUM, TEXIUM, KISTIUM, GOUDOEVERUM nostrum et ROYAARDSIUM, suo quisque modo, at omnes pie, juste, praeclare de HEUSDIO narrantes audivi, et cl. ROVERS, discipulum HEUSDIO dilectissimum, optimi praeceptoris, ejusdemque proximi cognati memoriam celebrandi provinciam in se suscepisse intellexi, consilium mutandum esse existimavi. Itaque aliud quaerebam dicendi argumentum ipso illo infausto mane, quo novus tristis nuntius afferebatur, cl. HERINGAM e somno excitari non potuisse et ex hac terrestri vita excessisse nobiscum communicans. Quo nuntio inopinato quam fuerim commotus et perculsus, dicere vix possum. Nam *et* ille patris instar mihi erat, *et* ego illum, per quinque lustra, colui, dilexi, veneratus sum. Itaque de eo jam dicam? Dicam omnino; nam non modo muneris, sed pietatis etiam officium, ut illius recolam memoriam, a me poscit et flagitat. Cum autem arctiores sint limites, orationi positi, quam ut omnes viri labores virtutesque complectatur, nonnulla tantum de eo narrare potero. Deinde HEUSDIUM silentio praeterire neque licet, nec volo. Quid? quod tertium illudque non minus grave et acerbum accessit vulnus, eruditissimi et dilectissimi SUERMANNI obitu Academiae inflictum. Videor mihi etiamnum ex hac ipsa Cathedra, ante hos novem menses, praeclarum huncce virum dicentem audire, quum Medicinae professionem, solenni ritu, auspicaretur, omnibus applaudentibus. Sed ostensus nobis magis est, quam datus, subitoque occidit sol ille exoriens, neque amplius Academiam nostram sua luce lustrabit. Horum igitur vi-

rorum, quorum lumine destituti sumus hoc anno academico, recolenda mihi est memoria. Quod ut rite faciam, dicendi materiam quaesivi, quae triumviros hosce praeclaros complectatur valeatque, *tum* ad illos juste celebrandos, *tum* ad nos, in triplici luctu gravissimo consolatione indigentes, confirmandos. Ejusmodi autem materiam invenisse mihi visus sum in divinâ, quam profitemur, religione. Dicam igitur de *religionis Christianae in conformandis hominum animis iisque consolandis vi atque efficacitate.* Quod argumentum cum neque a persona mea alienum sit, et sua se gravitate, luctuoso in primis hocce die, magnopere commendet, spero fore, ut attentas benevolasque aures mihi praebeatis.

Ne autem putetis, A A. H H! consueta me ratione hoc argumentum expositurum esse et probaturum. Possem illud sane et facerem lubenter; quippe quod dicendi copiam mihi suppeditaret uberrimam et suavissimam. Nam *primum* quidem explicandum tum foret praeclarum religionis nostrae argumentum; *deinde* vero ingrediendum nobis esset in latissimum, quem historia aperit, campum, in quo fidentius atque alacrius exsultare posset oratio. Sed aliam probandi rationem sequi me jubent rerum adjuncta temporisque opportunitas. Scilicet alteram argumenti partem conspiciendam vobis dabo in triumviris, quorum mortem lugemus, alteram in nobismet ipsis.

Dicendum igitur *primum* mihi est de HEUSDIO nostro. Quo tempore et loco, quibus parentibus natus, quibusque honoribus ab exteris et civibus auctus fuerit, no-

vistis. Itaque et haec et alia, ad ejus fata pertinentia, silentio praetereo, unum hoc probare conans, quam vim atque efficacitatem in eo habuerit Christiana religio. Quod ut rite perspiciamus, attendendum nobis in primis est ad maternam, qua puer usus est, institutionem. Nam quod in TIMOTHEO, BASILIO *magno*, GREGORIO *Nazianzeno*, CHRYSOSTOMO, THEODORETO, AMBROSIO, AUGUSTINO, aliisque viris quam plurimis videmus, qui matribus in primis acceptum retulerunt, religionis virtutisque semina, in animo latentia, non fuisse suffocata, sed nutrita et aucta, idem hoc in HEUSDIO observare licet. Narravit hoc praeclare cl. GOUDOEVERUS, colloquium tradens, quod cum ipso habuit de vi atque momento maternae institutionis, in puerorum moribus informandis, hisce praesertim verbis: » tum manu me prehendens, ipse, inquit, quid » matri meae debeam, lubens te coram profiteor. Multa » de Deo, de rebus divinis, de pietate ex aliis audi» veram, perceperam pauca. Praecepta illa me parum, » ne dicam nihil, moverant. Cum vero mater mecum « loqueretur de sublimi Dei natura ejusque amore erga « homines; de praestantia religionis Christianae; de vir» tute et pietate, ea continuo me cepit, ab ejus ore » pendebam, mihique ita persuadebat, ut non tantum » crederem, quae diceret; sed materna illa institutio, » per totam vitam, vim suam exserere perrexerit, ejus» que, in hunc ipsum diem, gratus et pius recorder." Praeclare, nec minus vere. Repetendum enim hinc maxime est, quod tantopere ei placuerit *philosophia Platonica*. Nam, ipso monente, in eo totus est PLATO, ut studium excitet virtutis et vehementi quodam pulcri

bonique amore nos incendat, ut una cum virtute ipsum diligamus philosophum, et quicunque et illum et virtutem diligant. Ad hominem omnis ejus philosophia refertur. Hunc spectat, hujus naturam indagat, initium ducens ab amore, animo ejus insito, qui amor virtutem spectat, totusque refertur ad pulcri honestique studium et divina gaudet vi, qua evehat mortales homines ad Dei immortalis imitationem et similitudinem. Quae cum ita sint, A A! non est, quod miremur, philosophiam hancce adeo eum celebrasse. Habebat fere semper in ore *et* SOCRATEM *et* PLATONEM. Illos summis efferebat laudibus, et quicunque magni eos habere videbantur, hos flagranti prosequebatur amore. In PLATONE igitur legendo et interpretando, a juvenili inde aetate, vitae tabernaculum posuit. Qua in re singulari usus est fortuna, prae praeceptore WYTTENBACHIO, qui primum, quid sibi vellet, quid appeteret, cui studiorum generi se addiceret, non reperiens, diu erravit et ex aliis in alia incerto vagatus est.[1]) Quod tamen non ita intelligendum est, ac si caeteros scriptores, poëtas, historicos neglexerit. Legerat eos, Graecos maxime, imo vero insinuaverat se in antiquitatem totam. Orsus est a poësi, ut PLATO, ut CICERO, et maximi quique viri, pulcri quippe studio ductus et NODELLII institutione usus. Sed quae legebat et cogitabat, ea ad PLATONEM suum referebat omnia, quem una cum virtute ac pietate prae caeteris amabat. Testes sunt *cum Specimen* ejus *Criticum in Platonem*, *tum* caetera ejus scripta, in primis laudata jam *Initia*, quo in opere

1) V. *Init. phil. Plat.* I. 21.

illud egit quam maxime, ut, quod CICERO ait, ex ipso PLATONE, quasi quodam sancto augustoque fonte, omnis ejus manaret oratio,[1] et *Schola Socratica.* Ita ille PLATONIS studium maxime provexit, imo vero, quod WYTTENBACHIUS jam de eo vaticinatus fuit, et in quo omnes justi rerum arbitri consentiunt, PLATONIS factus est Sospitator, ejusque philosophiam explicuit, ut nemo ante.[2] Quo magis autem in illam se insinuabat, eo magis persentiscebat *tum* illius praestantiam et cum divina nostra religione necessitudinem, *tum* divinam hujus religionis originem, adeoque *et* pietatis virtutisque studium, quo a teneris inde imbutus fuerat, in dies acuebatur, *et* quotidie magis magisque sibi persuadebat, religionis virtutisque causa, nostris maxime temporibus, PLATONIS studium esse provehendum. Nam non unice hoc sibi proposuit, ut hujus viri philosophiam interpretaretur; illud spectabat item, quod jure quis ab interprete postulet, ut, interpretandâ eâ, praesentibus temporibus consuleret.[3] Ut igitur popularitatem in philosophia reprehendit, cui cedat interior rerum inquisitio, sic vituperavit etiam multorum Germanorum rationem, qui inquirendi diligentiae severitatique omnem, vix ullam perspicuitati operam navantes, *et* suis ipsi placitis, *et* toti philosophiae sic tenebras offuderunt, ut ab ejus studio et cognitione, exceptis philosophis, caeteros homines excluderent omnes.[4] Deinde identidem

1) V. *Init.* I. 201.

2) Ib. III. 253 sqq.

3) Ib. II. 1. p. 3, 4.

4) Ibid.

contra ejusmodi philosophos disputat, quorum tota de sensibus disquisitio ad *materialismum* tendit et *atheismum*, [1]) simulque monet, philosophum non oportere spectare, quae mentis humanae facultates superent. [2]) Verbo, interpretanda PLATONIS philosophia, *ipsius* philosophiae naturam, propositum, ubertatem, ambitum exponere studuit, idque hoc proposito, ut non modo philosophiae consuleret literisque; verum etiam, ut, quod Christianum decet hominem, religionis virtutisque causam, adeoque veram generis humani salutem proveheret.

Hominem maxime cognoscere studebat HEUSDIUS, ut hominibus prodesset. Huc eum ducebat semper *φύσις* illa *φιλόσοφος*, quam confirmaverat et explicuerat philosophiae Platonicae studium, quamque moderabatur divina nostra religio. Itaque contemplabatur continue et accurate *et* se ipsum, *et* alios, viros, feminas, adolescentes, pueros adeo ludentes, ut quid in homine lateret, observaret ac cognosceret. Atque hinc explicandum est, quod historiae gentium ac humanitatis studium in deliciis haberet, quod hominum, populorum, regionum descriptiones avide legeret, longaque ipse itinera faceret, atque inter homines lubens versaretur. Quid? quod dialecticam PLATONIS secutus, eandem ob causam, totus in discernendo et conjungendo erat; in quo quantum valuerit, apparuit jam ex pulcerrima et gravissima oratione, quam, professionem suam in hac Academia auspicans, *de antiqua eloquentia cum recentiore comparata* habuit, et conspiciendum deinde praebuit, *cum* in

1) V. *Init.* II. 46.
2) Ib. II. 3. p. 1 sqq.

caeteris scriptis, *tum* in praeclaro libro, nuperrime edito, quem *Characterismos principum Philosophorum veterum*, SOCRATIS, PLATONIS, ARISTOTELIS inscripsit.

Quantum autem ex naturae humanae studio rursus profecerit, *tum* ad intelligendum PLATONEM suum, *tum* ad tradendam gentium, humanitatis, philosophiae historiam, *tum* ad exponendum commune artium et disciplinarum vinculum et quasi cognationem, *tum* ad illustrandam religionis nostrae indolem et praestantiam, *tum* denique, quod maxime spectabat, ad excolendam vereque erudiendam juventutem nostram, abunde patet *et* ex scriptis editis, in primis ex epistolis illis gravissimis et suavissimis, quas de *institutione altiore* scripsit, *et* discipuli ejus ipsi usu experti sunt. Quod si de discipulis quaeritis, hos diligebat, vicissimque ab illis diligebatur. Nam verissime antiqui: *si vis amari, ama.* Summo autem amore eos prosequebatur, in quorum ingeniis latere φρόνησις videretur, quam in lucem producere, miscendis sermonibus, studebat, Socratem suum secutus rectissimeque sentiens, commotis in animo, qui lateant, igniculis, ardorem, qui inde existit et quasi ignem semet ipsum alere, ingeniumque juventutis non tantum, sed magis etiam animum Academica institutione esse excolendum.

Sed quid opus est plura? Novistis virum, A A. H H! Religionis nostrae auctor summum ei exemplar erat, ad cujus similitudinem *et* se ipsum *et* alios componere studebat. In illo, in illo uno, minime vero in SOCRATE, aut PLATONE, spem suam reponebat omnem. Ejus doctrinam vere divinam atque unice aptam ad universum excolen-

dum genus humanum, agnoscebat. Ad illam confirmandam et illustrandam philosophiae Platonicae studium adhibebat, recte perspiciens atque identidem monens, verissimae religioni non posse non verissimam philosophiam *cum* convenire, *tum* lucem affundere. Hinc *et* libros sacros *et* illorum interpretes justa prosequebatur veneratione. Hinc concionibus sacris saepissime intererat, ipsamque coenam sacram, una cum Ecclesiae sociis, assidue celebrabat. Hinc pueros jam religionis sensibus imbuendos esse, omniumque omnino Professorum esse, virtutis studium provehere contendebat. Hinc repetenda praeclara ejus dicta: »qui non, ut puer, credit, quo »tandem modo philosophus appelletur; qui studiis operam navans neque ipse emendatur, neque alios emen»dare quaerit, quem quaeso inde fructum capit? Si »Theologiae professioni me addixissem, in singulis ser»monibus sacris monentem me audivissent: » Deum prae »omnibus, tum vero etiam proximum, ut te ipsum, ama." Hinc denique ipse tam simplex, modestus, affabilis, humanus, amabilis erat, qualem eum cognovimus, ut non potuerimus non intimo eum prosequi amore, summoque ejus desiderio teneamur. Tanta, A A. H H! religionis Christianae, in conformandis hominum animis, vis est atque auctoritas. Non infudit quidem illa in virum desideratissimum eximias illas, quibus gaudebat, ingenii animique dotes. Inerat ei naturâ sensus pulcri, veri bonique acerrimus, magna *φαντασίας* vis, summa ingenii fertilitas; sed explicuit, sed moderata est eximias has dotes divina nostra religio, effecitque, ut, amore ductus, uxori, liberis, discipulis, amicis, patriae

suae vivens, veram omnium salutem HEUSDIUS unice spectaverit.

Eandem vim atque auctoritatem divinae nostrae religionis suspeximus in altero, quod exstinctum dolemus, Academiae lumine, JODOCO HERINGA El. filio. Nam ille quoque honestis piisque parentibus natus, [1]) inde a teneris, religionem Christianam edoctus, sincero erga Deum CHRISTUMQUE amore imbutus fuit. Patuit hoc jam in ejus pueritia; nam, cum pater arti medico-chirurgicae, quam ipse exercebat, addiscendae, filium destinasset, ille animis hominum se malle medicinam adhibere significavit. Quod quum intellexisset patruus ejus, literarum sacrarum in coetu Christianorum *Hagano* interpres, parentibus suasor fuit, ut filium, ingenii animique dotibus sese commendantem, in disciplinam sacram traderent. Quo probato, puer mittitur ad Gymnasium *Groninganum*, decimo aetatis anno, ibique, stadio scholastico quatuor annis feliciter peracto, Academiae civibus adscriptus est, quindecim annos natus. Florebant autem ibi eo tempore, praeter RUARDUM et SCHROEDERUM vv. cl., literas humaniores et orientales docentes, Theologi praeclari: CHEVALIER, KUIPERS, ABRESCH et LUBBERS, quorum *primus*, Theologus eruditissimus vereque liberalis, una cum EWALDO HOLLEBEEK et GISBERTO BONNET meliorem concionandi rationem in patriam nostram induxit; *alter* summa se commendabat pietate, et, quod bene tenendum est, *Coccejanorum* partibus favere dicebatur; *tertius* magna eruditionis et doctrinae copia, in primis summa in interpretandis N. T. libris *ἀκριβείᾳ* et dex-

1) In vico *Gordijk* in *Frisia* d. 14 m. Oct. a 1765.

teritate excellebat; *ultimus* denique, quoad docendi rationem, brevitate et perspicuitate conspicuus erat. Florebant itidem, eo tempore, *Groningae* eximii juvenes, inter hos EELCO TINGA, in eadem Academia postea Theologiae Professor, quocum consuetudinem junxit et amicitiam, quae ad praeclari hujus viri mortem permansit. Quantâ autem diligentiâ in Academia versatus fuerit et quos fructus *tum* ex Professorum, in primis ex CHEVALIERII et ABRESCHII scholis, *tum* ex TINGAE consortio tulerit, *et* ipse vidi, chartas ejus lustrans, *et* apparuit *tum* e *Dissertatione philologico-Theologica*, quam, Academiae valedicturus, a. 1785 *de formula Baptismi* scripsit, et, praeside cl. ABRESCH, strenue defendit, *tum* e probatione, Ecclesiae legibus requisita, quam simul cum amico TINGA subiit, hoc successu, ut nonnulli jam tum augurati fuerint, utrumque aliquando cathedram esse ornaturum. Ad sacram igitur provinciam administrandam admissus, mox venerando NAGEL, *Nykerkae* divina oracula interpretanti, adjungi se passus est, commendatus a viro cl. KUIPERS, qui sacri ministerii munus ibi fuerat exsecutus. Quo munere qua ratione functus fuerit, ex eo effici potest, quod, sequenti anno (1786), in locum ven. NAGEL, munere defuncti, ab Ecclesiae senatu suffectus sit, gaudente et inaugurante eum patruo, qui puerum eum amaverat. [1]) Idem mox, *et* nomine Societatis Haganae pro vindicanda religione Christiana,

1) Uxorem ibi duxit *Geertruidam Wolvega*, e quibus nuptiis duo superstites sunt filii, alter Euangelii interpres in oppido *Delfzyl*, alter in vico de *Blaauwkapel;* tres liberi, ex iisdem nuptiis procreati, diem obierunt.

cujus auctor erat et stator, PIPERI et UHLII, virorum clarissimorum, responsa, Latine scripta, in Belgicum sermonem convertenda, honorifice ei commendavit, *et* ut ad propositam quaestionem ipse responderet, eum adhortatus est. Nec frustra; nam non modo laborem, sibi commendatum, accurate feliciterque peregit; sed scripsit etiam egregiam illam disputationem *de accommodatione*, quam Societas Hagana summo praemio ornavit (1789) et Germani in suam linguam transtulerunt (1792). Nempe florebant eo tempore *Harderovici* MUNTINGHIUS et TILANUS, alter Theol. Doctor et Professor, alter coetus Christiani antistes, necessariam librorum copiam benigne ei suppeditantes. Cum igitur fama ejus ad multorum aures pervenisset, non ita diu post a *Vlissinganis* petitus, ad illos se contulit, ibique non modo eodem ardore Euangelium annunciare, suique muneris officia praestare perrexit, amicitiam colens cum PALMIO v. cl. *Medioburgi* eo tempore degente; sed alteram scripsit disputationem, eruditam illam vereque liberalem, *de usu et abusu Critices*, quae itidem apud Societatem Haganam nummum aureum reportavit. Quam gratus autem *Vlissinganis* fuerit et acceptus, quantoque ipse eos prosecutus fuerit amore, abunde patuit *tum* ex deprecata, quam coetus *Gorinchemensis* antistites ei obtulerant, statione, *tum* ex iis, quae in Oratione inaugurali ad Academiae nostrae cives dicta habentur. Mortuo igitur FRANCISCO BURMANNO III, vir clar. BONNETUS, lectis commentationibus, ab HERINGA conscriptis, multisque praeclaris de eo auditis, eum commendavit, suaque maxime auctoritate effecit, ut huc evocaretur ad Theolo-

giam docendam. Quod ut fieri posset, vir clar. KUIPERS discipulum eum agnovit suum; nam in BURMANNI locum Professor scilicet *Coccejanus* erat substituendus. Creatus igitur Theol. Doctor d. 2 m. Aprilis a. 1794, promotore viro cl. HERMANNO ROYAARDS, publice suscepit munus suum d. 5 m. Junii, habita oratione ***de Theologiae in scholis institutione ad praesentem reipublicae Christianae conditionem prudenter accommodanda***, qua spem, de se susceptam, mirifice auxit et confirmavit. Nam commendat se haecce oratio magnopere non modo sermonis puritate atque elegantia; sed argumenti gravitate, ingenii acumine, judicii subtilitate, animi modestia, justa denique liberalitate, ostenditque praeclare, quam flagranti *cum* erga Deum Christumque, *tum* erga Societatem Christianam Academiamque Orator duceretur. Sperat enim fore, ut ex suis quoque studiis in posterum aliquid emolumenti ad Academiam redundet, et ut aliquando sedem, quae nunc eum ornaret, ipse quodammodo posset ornare, declaratque, non difficile sibi fore, honestas sibi voluptates denegare, non grave etiam, si aliter fieri non posset, lucubrationibus et vigiliis consumi: eo enim jam dudum se fuisse animo, ut malit brevem vitam, sed cum communi Societatis Christianae utilitate brevem, quam longam, sed otio et desidia contritam. 1) Praeclarum dictum: quod quanta sit religionis Christianae in homine vis atque auctoritas, egregie nos docet.

Sed videamus, utrum steterit promissis, suique voti compos sit factus. Quod ut pateat, ab hac ipsa oratione

1) V. *Orat.* p. 44. sq.

contemplanda ordiendum esse videtur. Probatâ igitur gravissimâ sententiâ de Theologiae in scholis institutione ad praesentem reipublicae Christianae conditionem prudenter accommodanda, alterâ orationis parte exponit, quâ potissimum ratione temporum commodis aptari debeat Theologiae in scholis institutio. Ac *primum* quidem in sapienti rerum tractandarum delectu insignem prudentiae, quam laudare instituerat, partem absolvi, adeoque non de antiquis litibus rebusque minoris momenti, sed de gravissimis, quae agitarentur, quaestionibus, fusius agendum esse monet. *Deinde* hoc sapientiae officium extendi debere contendit ad universam disciplinae rationem, *tum* in Theologia docenda, *tum* in demonstrandis doctrinae salutaris capitibus, *tum* denique in veritate defendenda. *Accurata* igitur sit Theologiae institutio, *simplex*, *elegans*. In demonstrandis *porro* doctrinae salutaris capitibus ita versari oportere Theologum dicit, ut Hermeneutices Criticesque subsidiis, quae maximo cum reipublicae Christianae commodo suppeditaverat felix virorum, in utroque genere doctissimorum, industria, instructus, nihil aliud praestet, nisi quod ad religionis Christianae dignitatem, doctrinae vero repurgatae decus tuendum quam maxime sit opportunum. *Denique* in defendenda veritate cogitandum in primis esse monet, non de novis fratres inter litibus commovendis; sed quantum quidem per veritatis jura liceat, de veteribus potius componendis, vel negligendis etiam, quae fere in oblivionem venerint: quo mutuo tolerationis vinculo conjuncti fratres, communi virtute in hostilem, novoque sophismatum et captionum

apparatu instructam, aciem possent irrumpere, et gloriosos pro justissima religionis causa reportare triumphos. Hanc sibi ipse legem scripserat in novo munere curando. [1])

Cum autem totus jam in eo esset, ut huic legi satisfaceret, ecce, currentem eum nonnihil reprimunt ac retardant molestae lites, quas de gravissimo eodemque difficillimo loco Theologico moverunt ei *primum* vir quidam plurimum venerandus, *deinde* ipsi Collegae, veritatis tuendae studio ducti. Sed has lites alto praetereundas esse silentio existimo; quod ipsi viri praeclari, ad beatorum sedes profecti ibique sempiternam pacem servantes, me monere mihi videntur. Unum hoc observare mihi liceat, valuisse illas, *tum* ad omnes, quibus gaudebat vir desideratissimus, ingenii animique dotes, in his summam prudentiam, explicandas, *tum* ad famam ejus existimationemque augendam, *tum* denique ad religionis Christianae, in conformandis hominum animis, vim atque efficacitatem comprobandam.

Sed videamus potius, utrum legem, quam sibi scripserat, sancte servaverit. Quid autem opus est verbis, ubi rerum testes adsunt quam plurimi? Vos dico, Commilitones optimi! quibus praeclaro viro frui praeceptore, summâ Dei benevolentiâ, mecum contigit. Nonne prudenter se accommodabat ad praesentem reipublicae Christianae conditionem? Nonne suspeximus laudatam prudentiam, in sapienti rerum tractandarum delectu conspicuam? Quam accurata et simplex et elegans erat omnis ejus institutio! Quam tuebatur continue, summo

1) V. *Orat.* p. 20.

ardore, *et* religionis Christianae dignitatem, *et* doctrinae repurgatae decus! Quam constanter abstinebat a verborum controversiis et invidiosorum nominum acerbitate, amore erga omnes nos imbuens! Cogitetis mecum ejus Scholas *et* alias *et* maxime Exegeticas, *tum* vero etiam horas illas vespertinas! Quid vobis acciderit nescio, ego vero ex ejus ore pendebam, nec tantum in summam saepe viri admirationem abripiebar; sed majore virtutis divinaeque nostrae religionis amore imbutum me esse sentiebam. Paterno nos complexus est amore, vixitque nostrum maxime in commodum, adeo ut tantum ei debeamus, quantum in alterâ demum vitâ persolvere poterimus. Nam per eum vivere coepimus, siquidem vivere non est spiritum ducere; sed animum explicare ad percipienda praeclara omnia, in iisque felicitatem quaerere. Et, si quid est in nobis, quod valeat ad Societatis Christianae commoda tuenda et provehenda, id omne, summâ Dei benignitate, ei in primis acceptum referimus.

Sed *alterum* etiam, quod in scribendo, scriptisque edendis cernitur, Professorum officium, vir desideratissimus praestitit. Quod tamen ut recte dijudicemus, tenendum *primum* est, habuisse eum, inde ab initio sui muneris, singulis fere dierum hebdomadibus, orationem sacram pro concione; *deinde* multis variisque rebus eum a studiis fuisse abstractum, cujuscunque generis homines quam plurimos convenire eum solitos fuisse, vel salutandi, vel consilii petendi causa, multasque ei scribendas fuisse epistolas; *denique* nihil eum actum reputasse, dum quid agendum superesset; unde multa adhuc latent

in scriniis scripta inedita. At vel sic tamen omnem, qua late patet, Theologiam complexus est, et de singulis disciplinae partibus bene meruit. De *Critica* quaeritis? Laudo *cum* Scholas, quas de ea habuit; *tum* accuratissimam illam LOTZII viri cl. censuram; *tum* subtilem disputationem, qua magni VALCKENAERII sententia de receptis ab Interpretibus N. T. Belgis, doctorum virorum conjecturis, nullo etiam Codice confirmatis, ita profligata est, ut, me quidem judice, contradici nequeat; *tum* lectionem de Codice *Boreeliano* (F), nunc ROUKENSII, gravissimam, hujusque Codicis collationem, quam in viri MSS. inveni, quem laborem, elegantulis hominibus minime suavem, exantlare non potuisset, nisi flagranti ductus fuisset literarum sacrarum amore; *tum* denique *Introductionem* in N. T. libros ineditam, quam qui noverint, multis eam nominibus celebrandam esse ad unum omnes clamitant. Quod si *Hermeneuticen* dicitis, cogitetis quaeso annotationem, quam SEILERI *Hermeneuticae Biblicae*, in Belgicum sermonem a se translatae, adjecit (1804), quâ *et* perversam Codicem sacrum interpretandi rationem, in Germania regnantem, strenue feliciterque oppugnavit, *et* eruditionis ubertatem probavit haud vulgarem; ne dicam de magnâ in ERNESTII et KEILII institutionem Interpretis N. T. annotationis copiâ, quam inter chartas ejus latentem inveni. Maxime autem excelluit, me quidem judice, in interpretandis N. T. libris, de quo omnes facile mecum esse consensuros existimem, quotquot Exegeticis ejus Scholis interfuerint, et quod probant tum *Quaestiones* illae *de locis N. T. difficilioribus*, tum *Commentarii* in plurimos

N. T. libros, in scriniis adhuc latentes. Quid? quod laxam illam interpretandi rationem, ad quam plurimi prolapsi fuerunt, semper improbavit, eamque *ἀκρίβειαν* in interpretando continue servavit, ad quam WINERUS maxime s. librorum Interpretes reduxit. At ***Theologiam historicam*** fortasse neglexit? Neglexit? Imo vero Societatis Christianae historiam aliquando tradidit; et quantâ diligentiâ in Ecclesiae patriae historia versatus fuerit, id testantur ***et*** accurata illa disputatio de MACCOVIO, ***et*** ea, quae dedit, interpretationem librorum s. Belgicam spectantia, ***et*** annotatio, orationi ***de auditorio Academiae Rheno-Trajectinae*** adjecta. De ***Theologia*** porro ***philosopha***, sive ***Systematica*** si rogatis, docuit ***tum*** Theologiam ***naturalem***, ***tum***, et maxime quidem, Theologiam ***dogmaticam***, multis illam nominibus laudandam, quae tamen potius dicenda erat ***Biblica***; nam in ea tradenda librorum s. simplicitatem presse sequebatur; unde extrema quaeque feliciter evitavit, semper sibi constans, summamque tum in negando, tum in affirmando, prudentiam servans et modestiam. In primis autem ***Apologeticae*** operam navavit; quod testantur praeter disputationes, a Societate Hagana praemio ornatas et a me laudatas, duae aliae Commentationes, quae apud eandem Societatem praemium tulerunt, altera de ***regia Christi dignitate*** (1797), altera ***de Angelis*** (1811); et quorsum eum ducebat ***tum*** intima de religionis nostrae veritate et divina origine persuasio, ***tum*** summa, qua gaudebat, judicii *ἀκρίβεια*. ***Theologiam*** denique ***pastoralem*** maximo coluit studio, quod ***et*** unicuique patet ex utilissimo opere, quod ab eo, qui

consilium rogat praebetque, inscripsit, *et* discipuli ejus norunt, *et* vero mihi abunde apparuit, chartas ejus lustranti. Quae cum ita sint, A A! nonne voti sui compos est factus, ut aliquando sedem, quae primum eum ornaret, ipse posset ornare?

Neque docendo tantum et scribendo, sed ***regundo*** etiam Academiae profuit. Nam Rectoris munere ter functus est, [1]) et altera quidem vice, inde ab anno 1811-1816. Novistis autem, quae tempora vixerimus, regnante NAPOLEONE. Vacillabant omnia et ad interitum vergebant; jamque eo redactae erant res nostrae, ut, si decreti imperialis vindicibus morem gerere consultum duxissent Professores, exstincta penitus fuisset Academia Rheno-Trajectina. Sed, auctore maxime HERINGA, addente animos Deo o. m., ausi sunt contradicere, refragari, in docendo pergere. Quae omnia non est, quod fusius exponam; nam ipse ea narravit in pulcerrima Oratione, quam habuit ***de rebus, quae Academiae Rheno-Trajectinae, se rectore, acciderunt, prosperis et adversis;*** et ita narravit, ut summam viri modestiam, nihil fere sibi tribuentis, non satis admirari possimus. Nos autem lubenter gratoque animo fatemur, HERINGAM, difficillimis istis temporibus, Palladis nostrae tutorem fuisse ac vindicem.

Qualis autem quantusque fuerit *Orator*, omnes norunt, qui *tum* ex hac Cathedra, *tum* alibi, *tum* e suggesto sacro dicentem eum audiverunt. Ipsa illa oratio de Academiae fatis in hunc me locum deduxit. Quam

1) Primum a. Acad. $1798/_{99}$; tertium a. A. $1824/_{25}$.

vellem nonnullas dapes, inde sumtas, vobis apponere! Quae dicendi gravitas! Qui sententiarum lepores! Qualis actio! Videor mihi etiamnum narrantem eum audire, quâ ratione solennibus Academiae *Leidensis* initiandae celebrandis interfuissent GEUNSIUS et HEUSDIUS, hoc veteri vestitu nostro, patrio, valde diverso a novo, varii coloris insolitaeque formae, cujus parandi causâ opus fuisse ferunt sarcinatore Parisino. [1]) Neque ipsum DEMOSTHENEM, aut CICERONEM aliter descripturum fuisse putem horribilem illam NAPOLEONIS stragem, quam describentem eam HERINGAM et audivimus et vidimus. Sed dicendum mihi maxime est de Orationibus ejus sacris. Quam convenienter *et* tempori *et* concioni dicebat, CHRISTUM semper praedicans et universam ejus doctrinam, ex unis literis sacris petitam, exponens! Quam simplex et perspicua simulque culta et vere oratoria erat ejus dictio! Quam commoto semper dicebat animo! Quam apte semper ex ipso orationis argumento ducta erat applicatio! Quantumque valebat ad persuadendum auditoribus, ut sinceram colerent pietatem virtutemque! Sed justa harum rerum expositio singularem requireret orationem. Unum hoc addere dictis mihi liceat, *tum* habendis, *tum* edendis sermonibus s., simplicitatem illam commendasse eum et tuitum esse, quae in multorum Orationibus s. desiderabatur et etiamnum frustra quaeritur.

Quid mirum, A A! praeclarum huncce virum *et* ab Amstelodamensibus, *et* a Leidensibus fuisse petitum? Quid mirum, multis eum Societatibus literariis fuisse

1) V. Ann. 1815/16 p. 131.

adscriptum, et ab augustissimo Rege nostro Ordinis Leonis Belgici equitem creatum? Sed quod ipse in aliis, prae caeteris omnibus, laudandum existimabat, id nos in eo maxime celebrandum esse putamus, nempe vim atque efficacitatem, quam in eo habuit divina nostra religio. Inerant ei naturâ eximiae dotes, memoria tenax, acerrimum ingenii acumen, judicium subtilissimum, flagrans discendi cupido verique amor, animi magnitudo singularis et robur cum summa prudentia mirifice conjunctum, eximia denique laboris patientia et assiduitas. Sed inerat ei etiam, inde a teneris, sensus religiosus. Inerat sincera fides, Deo CHRISTOQUE habita, quae, nutrita sensimque aucta, ad maximam maturitatem pervenit. Haec dominabatur in omnes illas ingenii animique dotes egregias, effecitque, ut, licet homo maneret, in omnibus tamen officiis praestandis, summa duceretur religione; ut communem hominum salutem suo commodo et honori anteponeret; ut in eruditorum non tantum gratiam; sed et in commodum indoctorum scriberet, quod testantur *et* annotata BERGENI libro adjecta, *et* sermonis montani interpretatio; ut tum maxime ad dicendum se praepararet, cum ad plebejos homines verba sibi facienda essent; ut omnibus Societatibus, veram hominum salutem spectantibus, adscribi se vel passus sit, vel curaverit, utque, quatenus hoc potuit, quaerentibus consilium, afflictis solatium, pauperibus cibum praeberet. Haec effecit, ut nihil fere sibi, cuncta vero divinae gratiae accepta referret; ut non in luce modo atque in oculis civium magnus esset; sed intus, domique praestantior; ut, emeritis stipendiis, in scholis et orationibus

s. habendis perrexerit, atque operosa fuerit ejus senectus usque ad extremum vitae diem. Haec denique effecit, ut summam semper adhiberet animi moderationem et aequitatem; ut uxorum 1) filiaeque suae carissimae mortem aequo animo ferret, in sapienti benignaque Dei voluntate acquiescens, utque suam ipsius mortem, tamquam errorum et peccatorum liberationem, in ore ac sermone haberet. Tanta, A A. H H! religionis Christianae, in conformandis hominum animis, vis est atque praestantia.

Beatum me praedico, A A! qui, in tam gravi calamitate, eandem religionis vim atque auctoritatem laudare possim in *tertio*, quod exstinctum dolemus, Academiae lumine, SUERMANNUM dico, virum desideratissimum. Clarissimo patre, celeberrimo Academiae nostrae Professore, natus, et a teneris inde, medias inter institutiones Academicas educatus, Cathedrae destinatus videbatur vir juvenis, singularibus prorsus ingenii animique virtutibus excellens. Sed quis ego sum, qui SUERMANNI laudes celebrem, doctrinarum Physicarum et Medicinae plane ignarus? Audiatis MOLLIUM, MOLLIUM dico, virum unum in paucis magnum, eundemque non tam facilem ad laudandum. Hic igitur, quum more majorum Math. Magistrum et Phil. nat. Doctorem eum renunciaret: » ALEXAN-» DER CAROLUS GUILIELMUS SUERMAN," inquit » inde jam a » teneris, *et* indefessa assiduitate, *et* incredibili quodam » ingenii acumine, *tum* bonis literis, *tum* disciplinis,

1) Alteras nuptias inerat cum CLARA JUDITHA NAGEL, filia ven. NAGEL, in cujus locum *Nykerkae* suffectus erat. Obiit haec diem supremum d. 16 m. Dec. a. 1825; prior uxor e vita excessit d. 25 m. Dec. a. 1797.

» quae ad omnem Philosophiam naturalem pertinent, » operam navavit, constanter, gnaviter, assidue, num» quam varietate disciplinarum impeditus. Mox Medica » studia cum Mathesi et philosophia naturali felicissime » conjunxit, ut praeceptoribus admirationi, amicis exem» plo esset, omnium imitatione dignissimo. Neque haec » leviter a me dicta esse ipsa documenta probant. In » certamine enim literario apud *Leidenses* victor ex» stitit, scripta egregia, si quid video ," (ita MOLLIUS), » commentatione de *hygrometris.* Postea, quum patria, » seditioso tumultu, in periculo versabatur, fortiter cum » commilitonibus voluntaria stipendia meruit. Grassante » vero dirissimo in his regionibus morbo, humanitatis » et in arte salutifera peritiae laudes jure suo acquisivit » eximias. Idem, plaudentibus omnibus bonis, summa » cum laude Medicorum studiorum curriculo peracto, » egregiam scripsit dissertationem *de Cholerae Asiati-* » *cae itinere per Belgium septentrionale*, et summis » in Medicina honoribus ornatus est. Facultas autem Ma» theseos et Philosophiae naturalis, assentiente Senatu » Academico, dignum eum judicavit, qui lauream docto» ralem, ritu solemni, *more majorum*, in hac Facultate » capesseret, egregiis profectuum suorum, *tum* in exa» minibus, *tum* in conscribenda et defendenda disser» tatione *de Calore fluidorum elasticorum specifico*, » exhibitis speciminibus." [1]) Tantâ vir juvenis jam gaudebat variae eruditionis copiâ, cum altera Academiae saecularia celebraremus. Quam ut augeret et amplifi-

1) V. Ann. Acad. Rheno-Traj. a. $18^{36}/_{37}$ pag. 30, 31.

caret, primum *Lutetiam Parisiorum*, deinde *Londinum* se contulit, incredibili discendi observandique studio ductus, ibique *tum* Nosocomia, Musaea, instituta, ad doctrinas Physicas et Medicinam spectantia, diligenter contemplatus est, *tum* necessitudinem cum viris celeberrimis junxit, quam sancte colendam putavit. Ex hisce igitur itineribus in patriam redux, artem salutarem, hac in urbe, exercere coepit: in quâ tractandâ summâ eum diligentiâ, prudentiâ, religione felicissimoque eventu versatum fuisse, uno testati sunt ore omnes, qui germano hoc Medico usi sunt, et vero etiam abunde patuit ex crescente in dies numero illorum, qui se curandos ei committerent. Ne vero putetis A A!, arti exercendae ita totum se tradidisse eum, ut studiis ab eo inde tempore valedixerit. Non potuit hoc SUERMANNUS, pro ardenti, quo flagrabat, disciplinarum amore: contra vero *et* multa legebat, non raptim, sed studiose diligenterque, *et* ipsam artis tractationem, accurate observando suasque observationes scribendo, ad proficiendum adhibebat. Quid? quod non hanc illamve artis partem, sed omnem, qua late patet, complexus est, ita ut mox primum *artis obstetriciae*, deinde *Chirurgiae Doctor*, ob summam doctrinae praestantiam, magna cum laude, creatus fuerit. Quid mirum, amplissimos Academiae Curatores continuo oculos in eum conjecisse, cum clar. WOLTERBEEK provinciam suam, propter valetudinem, relinqueret. Fateor, juvenili erat aetate; sed hac juvenili aetate, quod aequi justique harum rerum arbitri uno ore dixerunt, ingenio, eruditione, prudentia adeo excellebat, ut per omne aevum paucissimi fuerint in-

venti, qui cum eo comparari queant. Nulli igitur dubitarunt Viri amplissimi, augustissimo Regi eum commendare, hoc successu, ut, ex Regis decreto, Medicinae docendae provincia ei demandaretur, approbantibus et gaudentibus omnibus, qui SUERMANNUM cognoscerent et Academiae nostrae bene vellent. Nec spem de se conceptam, fefellit. Imo vero confirmavit eam et auxit erudita illa atque eleganti oratione, quam ex hac ipsa Cathedra, ante hos novem menses, habuit desideratissimus vir *de Medicina, doctrinarum physicarum ope, nostra in primis aetate, perficienda*. Gravissimum sane argumentum; nam vel harum rerum imperiti facile perspiciunt, Medicinam doctrinarum physicarum ope esse perficiendam, hancque unicam esse viam, quam germano Medicinae doctori, in difficili disciplina tradenda, ingrediendum sit. Ejusmodi autem argumentum exspectare potuimus ab eo, qui hanc, discenti in hac Academia, viam sibi indicatam gaudebat, qui ipse in oratiuncula, quam nomine Doctorum, alteris Academiae saecularibus concelebrandis, more majorum, creatorum, habuit, paucis, sed egregie dixerat *de methodo philosophica, qua doctrinae physicae et medicae tractandae sunt*, [1]) et qui, non de meo, quod nihil quicquam, hac in re, valet, sed de judicio clar. nostri VAN REES, in Physicis etiam doctrinis tradendis, Cathedram ornasset. Quod si quaeritis, A A! de ratione, qua gravissimum hoc argumentum tractaverit, equidem nescio, quid magis laudem, utrum viri eruditionem, an modestiam,

1) V. Ann. Acad. $18^{36}/_{37}$ p. 59—64.

dicendi gravitatem, an perspicuitatem, an vero elegantiam, juvenilem ardorem, an virilem prudentiam. Sed ipsi eum dicentem audivistis; ipsi orationem legistis. Persentiscebat muneris, sibi impositi, gravitatem et difficultatem; sed deprecari honorem noluit, impium putans almae Academiae, cui tanta deberet, non integram, si quaereret, vovere vitam. Audio eum etiamnum videoque, ad vos, Viri amplissimi! summo ardore dicentem: » vos jure postulatis, ut oblatum munus pro Academiae » dignitate vindicetur. — Hoc igitur vobis persuasum ha- » beatis, me per integram vitam religiose esse provisu- » rum, ne vos umquam consilii vestri poeniteat." Audio eum etiamnum videoque ad vos se convertentem, optimi Juvenes!: » viam," inquit, » vobis proponere studui, » quam Medicinam, ut scientiae sustineat dignitatem, » ingredi oportet. — Vestrum erit, hanc dignitatem tueri. » Quidquid in me est, vel ingenii, vel animi, vel qua- » liscunque demum exercitationis, id vobis omne con- » secro. Novi equidem vestram humanitatem. Quo ego » magis arti nostrae gaudeam, quae non doctrinae tan- » tum, sed et verae humanitatis principiis ducitur. His » animi sensibus conjuncti, me amicum vestrum inte- » gerrimum habeatis. Communi ardore fidem exsolva- » mus, quam Academia, quam patria, quam hominum » societas, jure suo, a nobis postulat et exspectat." Atque ille quidem fidem exsolvit, quamdiu potuit, suisque promissis stetit. Cito vos testes, optimi Juvenes! qui Medicinae operam navatis. Nonne gravissima, vobisque fructuosissima fuit omnis ejus institutio? Nonne vobiscum versatus est, ut amicus cum amicis? Sed quid

quaero? Quanti vos eum feceritis, hoc testatae sunt lacrimae, quas effudistis. Et dignus omnino erat his vestris lacrimis. Nam cognovimus eum, non modo singularibus ingenii dotibus magnaque doctrinae copia excellentem; sed humanitate et modestia se magnopere commendantem. Imo vero, ut in HEUSDIO et HERINGA, ita et in SUERMANNO regnabat sensus religiosus fidesque, Deo JESUQUE CHRISTO, Sospitatori nostro, habita. Ducebatur sane laudis studio, quod quis est, qui condemnet aut vituperet; sed dominabatur in eo sensus ille religiosus; dominabatur laudata fides. Hac animum ejus, ab ineunte aetate, imbuerunt pii parentes. Haec effecit, ut tenerrimo illos prosequeretur amore; ut gratum semper animum erga praeceptores praeberet, utque juveni modesto, omnem ingenii ostentationisque suspicionem vitanti, nullus condiscipulorum invideret. Haec effecit, ut, amore ductus, Medicinae hanc in primis quaestionem solvendam esse statueret, quomodo per hominis ac naturae cognitionem generis humani salus provehi possit; ut, hujus salutis provehendae causa, ne mortem quidem reformidaret, utque eam pauperum curam haberet, quâ commoti vim lacrimarum profuderunt, suo scilicet Professore orbatos se dicentes. Haec denique effecit, ut publicis Christianorum concionibus saepissime interesset; ut Dei auxilio fretus et ad Eum precibus fusis, munus suum fuerit auspicatus, epistolamque illam, ad optimos parentes datam, moribunda fere manu, scribere potuerit, auro gemmisque longe pretiosiorem. Tanta, A A! religionis Christianae in conformandis hominum animis vis est atque auctoritas.

Sed in conformandis non tantum, verum etiam in *consolandis* hominum animis summa gaudet vi atque praestantia divina nostra religio. Quod ipsi saepe usu experti sumus, et vero etiam funesto hocce die experimur, quo trium capitum carissimorum amissionem dolemus et commemorando dolorem nostrum auximus. Fateor, senex erat clar. HERINGA; nihil autem est tam secundum naturam, quam senibus emori. Imo vero gratiae agendae nobis sunt Deo o. m., cujus benevolentia singulari praeclari viri institutione, consilio, exemplo, per quinque et quadraginta annos, quam plurimis frui contigit [1]) At summo tamen ejus desiderio tenemur, eratque spes fore, ut, per aliquot saltem annos, ingenio, auctoritate, prudentia, longo rerum usu quaesita, Academiae et Societati Christianae prodesse pergeret. Concedo, multa eaque egregia praestitisse HEUSDIUM; sed ea tamen erat aetate, ut plura etiam praestare *et* potuisset *et* certissime praestitisset, si longiore vita frui ipsi licuisset. Desideramus jam eheu! *et* alia, historiam spectantia, *et* scholam illam Polybianam. Quod si SUERMANNUM, de quo quaevis praeclara in Academiae hominumque salutem sperabamus, curriculum suum vix ingressum,. subitâ morte nobis ereptum, cogitemus, quae nos consolatio sustentet, nisi ea, quam praebet divina nostra religio? Consulite modo antiquorum scripta, *tum* alia, *tum* consolationem illàm, quae CICERONIS nomine circumfertur, nonne consolandi materiam, maximam partem, sumunt e multis, quibus hac in vita obrui-

1) Diem enim obiit, 18 m. Jan. 1840, adeoque annos 74 natus.

mur, molestiis, et quae ex divinae naturae alteriusque vitae contemplatione petita apud illos inveniuntur, nonne haec dubia sunt et incerta? Sed religio, religio, inquam, Christiana, quae dolorem minime improbat, neque omnes illius fibras ex animo evellendas esse docet, universam simul illius medicinam complectitur. Haec enim, divinâ gaudens auctoritate, declarat, non fatali quadam necessitate; sed sapienti benignoque Dei numine cuncta moderari, nihil quicquam fortuito accidere, ipsos adeo capillos nostros numeratos esse. Haec monet, profunda Dei consilia, in hac quidem vita, capi a nobis non posse; at simul tempus fore significat, quo, perspectis illis, divinam sapientiam bonitatemque admiraturi sumus et exclamaturi: » tu, Pater coelestis! » omnia bene fecisti." Haec nos certiores reddit de malorum finibus, divinitus nobis contingentium, ut ab hisce rebus terrestribus avocati, coelestia cogitemus et ad Dei imaginem quotidie magis magisque nos componamus. Haec affirmat, ex vita nos discedere, tamquam ex hospitio, non tamquam ex domo, omnesque, qui fidei et amoris vinculo cum Christo sint juncti, una cum eo fore in aeternum. Haec denique in ipsum Sospitatorem nostrum oculos nos convertere jubet, ut uberrimam consolationem ex ejus fatis petamus. Jam habemus, in quo acquiescamus. Jam certo certius scimus, triumviros desideratissimos vivere, et eam quidem vitam, quae est sola vita nominanda, nosque ad illos esse profecturos, ut perpetuâ eâque beatâ cum iis vitâ perfruamur. Haec consolatio est, quae nos, quae optimam HEUSDII viduam, quae illius et HERINGAE liberos, quae

clar. SUERMANNUM ejusque uxorem sustentavit et sustentat. Doluimus cum illis, maxime cum SUERMANNO ejusque uxore et etiamnum dolemus. Amiserunt filium, qui cum ingenii animique dotibus singularibus singularem jungebat erga parentes pietatem, quem in oculis ferebant, qui totus in illis erat, acerbosque dolores, olim illis inflictos, leniebat et mitigabat, hunc filium egregium, unicum, quem illi soli rite aestimare potuerunt, amiserunt. Profecto gravior est haec calamitas, quam ut ferri possit sine fide, divinae nostrae religioni habita. Hac vero nisi, moerori se non tradiderunt, sed se ipsi consolati sunt, sibi persuadentes, abstulisse filium Patrem coelestem, et existimantes, non longinquum digressum et discessum fore. Hac nisus Collega conjunctissimus, quod filius precatus est, in Academiae hominumque salutem, vivere pergit, et, quod speramus ac confidimus, vivere perget, quamdiu corporis animique vires ei largiri Deo placebit. O praeclara religio, cui uni mentis tranquillitatem, animi moderationem, in acerba omnia summam quandam vim ac fortitudinem acceptam referamus necesse est! Gratias tibi agimus quam maximas, Deus o. m.! pro eâ nobiscum communicatâ. Utinam omnes sincera eam fide amplecterentur! Tu hanc fidem *et* nobis *et* mortuorum cognatis confirmes et augeas, ut nostrum nos iter, ad coelestem patriam ducens, constanti animo, erectoque capite perficiamus.

Sed malis, uti semper, ita hoc quoque anno Academico, intermixta fuere *bona*, in quorum tamen commemoratione brevis ero, ne justo longior fiat oratio.

Habemus sane, quod gaudeamus Deoque gratias agamus, qui *et* augustissimum Regem, Academiae nostrae statorem ac vindicem, *et* amplissimos Curatores, quorum sub tutela tuta est nostra Pallas, et in quorum numero nunc praesentem intueri nobis contingit nobilissimum hujus urbis Consulem, salvos incolumesque servaverit.

Habemus, quod gaudeamus Deoque gratias agamus, Viri clarissimi! Collegae conjunctissimi! nos certe superstites vivere in Academiae commodum. Quid? quod divina benignitas clar. GOUDOEVERO et WOLTERBEEKIO corporis animique vires largitus fuit, ut HEUSDII et SUERMANNI partes suscipere potuerint; pro quibus officiis praestitis vobis utrisque, Viri clar.! mea voce, gratum suum animum testificantur Academiae cives. Eadem porro divina benignitas te, clar. DE FREMERY!, seniorem, e gravissimo morbo recreatum et ad sanitatem reductum, tuis, nobis, Academiae, doctrinis, societati denique humanae reddidit. Conspicimus te, jam septuagenarium, corporis animique viribus etiamnum valentem, magno cum gaudio, atque ex animo optamus, ut otio, quod mox tibi concedetur, honorifico, laete diuque fruaris. Ita et *cum* tibi, clar. ACKERSDYK!, *tum* nobis honorem gratulamur, quo, ex augustissimi Regis decreto, Professor ordinarius creatus, Academiae nostrae devinctus es in perpetuum. Gratulamur et tibi, doctissime KARSTEN!, qui magnam jam nominis celebritatem, eruditione tua et assiduitate nactus es, et quem mox in HEUSDII locum suffectum videbimus. Utrique mementote, vos viri desideratissimi esse discipulos, adeoque toti in eo estote, ut pulcri, veri boni-

que sensu alumnorum vestrorum animos, ad praeclarum illius exemplum, imbuatis. Nec tu praetereundus es, doctissime KOCH!, qui Custodis Bibliothecae munere, per sex et triginta annos, functus es diligentissime, fidelissime. Gratias tibi semper agent Academiae cives pro facilitate et humanitate, quâ libros desideratos semper indicasti et suppeditasti. Nos autem honorificum tibi otium gratulamur, utque laeta felixque reliqua tibi sit vitae pars, ex animo precamur.

De *Institutis* nostris et *Museis* plura possem dicere; sed haec pauca sufficiant. *Bibliotheca Academica*, cujus curam gerendi provinciam, pro tempore, suscepit cl. GOUDOEVERUS, tot aucta est librorum voluminibus, ut porticus etiam asservandis libris aptari debuerit. *Museum Geologicum* et *Mineralogicum* specimina nova accepit, quam plurima. *Museo Anatomico* quoque nonnulla addita sunt specimina nova. *Museum Zoölogicum* auctum est rarissimo, magnique momenti specimine, nempe *Sceletone Tapiri Indici adulti*, eique donarunt *tum* amplissimus BOTHUS HENRICI lectulum pendentem ornatum, ab *Indianis*, ad flumen, quod *Rio Negro* dicitur, habitantibus, confectum, *tum* amplissimus VAN NES egregiam pellium avium copiam, in coloniis Neërlandicis orientalibus collectam. *Horti Botanici* justa cura geritur. *Nosocomium* denique desideratissimi in primis SUERMANNI cura atque diligentia eximiam dedit studiosis facultatem et opportunitatem ad artem salutarem, qua late patet, exercendam.

Gaudendum autem nobis in primis est de vobis, optimi Juvenes! Nam non modo strenue disciplinis operam

navastis; non modo vexilla, Senatui amplissimo tradita, et in Senaculo exposita, in memoriam nobis revocarunt honestum illud praelium, quod pro patria inierunt Academiae cives; sed in pulcrius etiam certamen vos descendistis, hoc anno Academico, perversos, qui obtinebant, mores et instituta oppugnantes ac profligantes. Omnino, ut triplici luctu gravissimo, ita hoc quoque nomine distinctus fuit Magistratus meus. Excitatus est in vobis et confirmatus sensus justi, boni, honesti. Abrogandas esse novitiorum vexationes, uno omnes ore clamitastis. Nec clamitastis tantum; sed, melioribus factis institutis, a vexandis advenis prorsus abstinuistis, recte existimantes, puerilia non nisi a pueris, et inhonesta ab incultis tantummodo hominibus tractari. Dicere vix possum, optimi Juvenes! quantopere gaudeam, *tum* quod tota haec res a vobis ipsis profecta sit, *tum*, quod unanimi fere omnium consensu, sine ullis rixis et litibus, ipsi eam constitueritis. Macti hac vestra virtute este! Utinam sensus ille justi bonique quotidie magis magisque acuatur et excitetur! Utinam vos omnes animum et mentem vestram virorum laudatorum cogitatione conformetis, adeoque pietate, probitate, humanitate, aeque atque assiduitate et eruditione vos commendetis! Tum *et* illorum memoriam factis celebrabitis, *et* in vobis etiam conspicuae erunt divinae nostrae religionis vis atque efficacitas. Vidistis, hoc ipso anno Academico, omni aetati mortem esse communem. Utendum igitur aetate et sic vivendum est, ut tranquille mori possimus.

Vos certe illa usi estis, optimi Juvenes! qui in certamine literario victoriam reportastis. Ut igitur vos publice

praemiis ornem, virum clar. DE FREMERY, qui Senatui ab actis est, rogatum velim, ut singularum Facultatum judicia nobiscum communicet.

JUDICIUM FACULTATIS THEOLOGICAE.

Ordo Theologorum hanc excutiendam proposuerat quaestionem: »Quae, pluribus librorum *Novi Foederis* locis relata leguntur de »*duodecim viris*, quos elegerit atque Apostolicâ dignitate ornaverit »CHRISTUS, accurate comparentur, eorumque historica fides a SCHLEI»ERMACHERI et STRAUSZII dubitationibus defendatur."

Ad quam quaestionem unam tantum accepit Ordo dissertationem, quae Symbolum adscriptum habebat *Joanneum*: *ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν.* Quâ in commentatione *et* industriae haud pauca specimina viderunt laudaruntque Theologi, *et* probabile studium, ita disquisitione totum complectendi argumentum, ut nulla sine justâ reprehensione dimitteretur memoratorum Virorum dubitatio. Quo magis iis vitiis haec bona obrui et obscurari doluit Ordo, ut praemio ornari non posset Juvenis industrii disputatio. Hujus enim plane barbara est Latinitas, eaque universe ratio, ut ubivis fere, vel ingenii critici acumen desideres, vel accurati judicii limam, vel doctrinae theologicae copiam. Quocirca scriptor ad optimam caussam defendendam laudabilem quidem attulisse voluntatem censendus est, sed minime huic parem facultatem.

Jure consultorum ordo nullum accepit responsum.

JUDICIUM FACULTATIS MEDICAE.

Ad quaestionem a Facultate Medica propositam: »Exponatur, »quid hodie constet de Puogenesi? Ipsius puris proprietates ac »differentiae ab humoribus analogis exhibeantur. Quaestio inves»tigationibus propriis quantumpote illustretur;" tres accepit Commentationes Ordo, quarum prima insignita verbis: »*dedi*, *quod ha»bui*," Facultati parum placuit, non modo, quia diversorum Auctorum scripta negligenter citata sunt, atque eorum sententiae saepe minus bene intellectae et perverse traditae, sed Auctor diversis locis ostendit, se tam parum in Chemia et Physiologia esse versatum, ut haec Commentatio praemio ornari non potuerit.

Altera Commentatio inscripta est verbis:

Felix, qui potuit rerum dignoscere causas.

Hujus Commentationis Auctor minus Facultatis mentem perspexisse videtur; tum enim ex veterum, tum ex recentiorum, quotquot invenire potuit, scriptis, amplam sibi materiem collegit, ut magis Scriptorum numerum, quam pondus, respexisse videatur Auctor, quorum sententias singulas ipsis fere verbis identidem tradidit, quibus valde diffusa, atque frequenti repetitione lectu molestior facta est Commentatio, inque insigne volumen increvit. Quasdam etiam Chemicas investigationes instituit Auctor, quae vero ad nullam conclusionem ducunt. Denique, quod majoris est momenti, diversarum sententiarum dijudicatio et comparatio vaga est, neque judicio conscripta, immo vero propriam sententiam de Puogenia, quam diversis locis citat Auctor, uti e literis belgico sermone conscriptis, et Commentationi adnexis patet, temporis penuriâ non addidit; porro Commentatio stilo minus latino conscripta est, quare, licet diligentiae laus Auctori non deneganda sit, tamen propter minora judicii specimina, et nimis profusam eandemque jejunam materiae expositionem, hanc quoque Commentationem praemio decorari non posse censuit Ordo.

Tertia Commentatio, notata verbis: *nec manet, ut fuerat, nec formas servat easdem &c.*, egregie sane Facultati placuit. Non modo enim recentissimas Observationes justo ordine proposuit, sed etiam acute diversas opiniones Scriptorum inter se comparavit, et egregio judicii ingeniique acumine falsa minusque probabilia a veris distinxit et dijudicavit Auctor. Plures etiam proprias observationes, inprimis microscopicas instituit; denique probavit, se in diversis Medicinae partibus theoreticis egregie esse versatum, ita ut uno ore hanc Commentationem eximiam praemio aureo dignissimam esse censuerit Facultas. Aperta vero scidula invenit Facultas loco nominis, Auctorem declarantem, se propria manu Commentationem conscripsisse. Quum vero hac in re Legis verba praemium Auctori, qui propria manu Commentationem conscripserit, denegent, Facultas, postquam ab Auctoritate legitima hujus sententiae confirmationem acceperat, Auctori praemium denegare debuit; qua de causa propter egregia Commentationis merita, loco auri, testimonium honorificum Auctori dandum esse censuit Facultas. Auctore publice invitato ad nomen suum profitendum, apparuit, legitima etiam probatione instituta, auctorem esse JACOBUM JOHANNEM HETTERSCHEY, Medicinae in hac Academia Candidatum.

Tu igitur primus huc accedas, ornat. HETTERSCHEY! Gaudeo, te victorum chorum ducere, quoniam, fatebor enim, civis es Academiae nostrae. Dignissimam esse tuam commentationem, quae numum aureum reportet, Facultas judicavit; neque tamen eo te ornare potuit. Quidni? Aliusne fortasse disputationem scripsit? Minime gentium! Ipse eam scripsisti; quod institutâ tecum disquisitione abunde probasti. Sed alienâ manu fuerat describenda, jubente hoc lege, justa de causa. Itaque pro numo aureo honorificum hoc laudis testimonium accipe: quod cum trado, simul auctor tibi sum, ut ad clar. SUERMANNI, de quo dicentem me audivisti, imaginem te componas, atque egregias ejusmodi commentationes ipse scribere pergas.

JUDICIUM ORDINIS LITERARII

De disputatione, qua respondetur quaestioni propositae: « Quid CICERO ARISTOTELI debuerit reliq." Cujus Symbolum:
» ARISTOTELEO *more in disputatione ac dialogo.*"

Disputationis Scriptor ostendit, se tam in CICERONIS, quam ARISTOTELIS lectione, admodum esse versatum. Excerpsit, disposuit, notavit plerosque utriusque scriptoris locos, qui aliquam inter se habeant cognationem vel similitudinem. Indagavit, quid CICERO *Aristotelicis* praeceptis, vel ad ingenium et orationem informandam, vel in libris Rhetoricis, politicis, philosophis conscribendis, debuerit, satisque commoda distributione omnia disposuit.

Cum his tamen bonis sunt mala quaedam mixta. Desideravimus judicandi, distinguendi, examinandi diligentiam et perspicuitatem, quae ad rem difficilem illustrandam requiruntur. Multa, praesertim in priore disputationis parte, copiosius et fusius, quam

subtilius et limatius scripta sunt: in posteriore autem festinationis quaedam vestigia adesse deprehendimus. Praeterea ARISTOTELIS scripta et effata non satis a Peripateticorum libris et placitis distinguuntur, nec critice indicatur, quid CICERO ab ipso ARISTOTELE sumserit, quid vero ab aliis mutuatus sit, vel in quibus ANTIOCHO suo temere fidem habuerit.

Re accurate considerata, Ordo censuit, Scriptorem non quidem, omnibus partibus, propositum argumentum perpurgasse; multa tamen eum contulisse ad quaestionem plenius tractandam; Scriptorem in re ardua adeo et difficili esse versatum, ut consummati quid a juvene vix exspectari posset; eum denique et a doctrinâ, et ab industriâ ita se commendare, ut praemio ornandus esse videretur.

Resignata scidula et probatione instituta, patuit, disputationis scriptorem esse:

M. M. VAN BAUMHAUER, Philos. Theor. Litt. Hum. Juris Romani et hodierni in Academia Rheno-Trajectina Candidatum.

Ad alteram quoque quaestionem:

»*De vita* METELLI *Numidici*," *reliq.*

unum tantum responsum accepimus AESCHYLI versu insignitum:

„οὐ γὰρ δοκεῖν κ.τ.λ."

de qua disputatione hoc judicium tulimus.

Argumentum satis eleganter et perspicue tractatum: rerum narratio, justo ordine, facili orationis flumine, verborum copia conspicua: Metelli vita, mores, res gestae, temporum conditio, ita exponuntur, ut facile eorum imago animo effingi queat. Quibus laudibus, ut nihil detrahimus, reprehendimus tamen, Scriptorem in testibus afferendis parciorem et negligentiorem fuisse, nec diversas eum narrationes critice inter se comparasse. Reprehendimus, eum in rebus narrandis subinde pro arbitrio egisse METELLUMque talia fecisse loquentem, quae temporibus quidem consentanea, sed historica fide destituta sunt. Reprehendimus in narratione omissam fere temporum notationem de METELLI patre, avo, omnino de gente METELLI parum disertam mentionem factam, imaginem patricii Romani nimia cum festinatione conscriptam esse.

Reprehendimus denique orationem minus tersam, limatam, politam, nimis redundantem poëticis flosculis, barbarismis et soloecismis passim conspersam, quorum tamen magnam partem et Scriptoris festinationi et librarii negligentiae, vel imperitiae tribuimus.

Deliberatione instituta, tandem Ordini visum est, juvenile *σύγγραμμα* **virtutibus potius, quam vitiis censendum esse, ejusque Scriptori praemium non denegandum esse.**

Regis decreto observato, hujus libelli Scriptorem se p.obavit THODEN VAN VELSEN, in Academia Groningana, Litt. Human. et Theologiae Candidatus.

Prudentius tu egisti, praestantissime VAN BAUMHAUER!; nam *et* ipse disputationem tuam scripsisti, *et* aliena manu describi eam curasti. Unde te non tantum praemium meruisse, sed ornandum etiam eo esse Ordo decrevit. Numum igitur hunc aureum tibi trado, gratulorque *et* tibi, *et* patri tuo, Viro amplissimo, hunc honorem ex animo. Tu indefessa assiduitate studiis operam navare perge; et, quod nos monuit cl. noster HEUSDIUS, praeceptor tibi dilectissimus, in studiis Philosophicis, *Platonicam* philosophiam cum *Aristotelica* jungendam esse animo ac memoria tene.

Cunctis Academiis, earumque alumnis bene volentes, tibi etiam ornat. THODEN VAN VELSEN! Litt. hum. et Theol. Candidato in Academia Groningana, ex animo gratulamur honorem, quo ornandum te esse Facultas censuit Lubens igitur tibi do numum hunc aureum: quod eo lubentius facio, quo majore cum voluptate intelligo, quanti tu, Theologiae Candidatus, facias literarum humaniorum et historiae studium. Perge, ornatissime! haecce studia cum Theologicis jungere. Nam dici non po-

test, quantopere illa valeant ad Theologum formandum. Sic germanus evades sacrarum Literarum interpres prudensque gregis Christiani dux. Quibus votis ut annuat Deus O. M., enixe precamur.

ORDINIS MATHESEOS ET PHILOSOPHIAE NATURALIS JUDICIUM.

Ad quaestionem *physicam:* » Exponantur et e calorici theoria »illustrentur variae methodi, quae adhiberi ad frigus artificiale pro»ducendum possunt," Ordo duas accepit responsiones, alteram inscriptam lemmate:

»Verus experientiae ordo prius lumen accendit, deinde lumen »iter demonstrat;" alteram hisce LAPLACII verbis insignitam:

» Ce n'est qu'en observant avec soin les phénomènes, qui ac» compagnent le refroidissement et le rechauffement des corps, » qu'on peut se procurer un jour des notions exactes sur la nature » même de la chaleur."

Prior commentatio in duas partes divisa est, alteram practicam, alteram theoreticam. In priori Auctor varias methodos exposuit, quibus frigus produci potest, experimenta, hac de re instituta, singulari industria congessit, simul regulas et cautelas indicans, quae instituendis experimentis usu veniunt. In altera parte varia theoriae calorici capita, quae explicandis refrigerationis phaenomenis inserviunt, exposuit et ad illustrandam praxin adhibuit.

Secundae commentationis Auctor, inverso ordine procedens, in introductione theoriam calorici latentis, qua praecipue frigoris producendi methodi nituntur, uberius exposuit, deinde ad ipsas has methodos accessit, singulas theoriae luce illustrans, tandem in appendice de frigore egit, fluidorum gasformium dilatatione orto.

Quamvis in priori dissertatione plura laudanda invenerit Ordo, quae prae altera se commendat accurata auctorum, quorum experimenta recensentur, citatione et historica argumenti expositione, magis tamen, tum rerum exponendarum ordine et delectu, tum judicii acumine placuit altera responsio, quam igitur praemio ornandam censuit Ordo. Aperta schedula Auctoris nomen patuit:

GUILIELMUS LUDOVICUS OVERDUYN, Matheseos et Philosophiae Nat. Candidatus in Academia Lugduno-Batava. Qui publico examine,

secundum Regium decretum instituto, se dissertationis Auctorem probavit.

Prioris autem commentationis Auctorem honorifica mentione condecorandum judicavit Ordo. Cognovit eum esse

Bernardum verver, Matheseos, Philosophiae Naturalis et Medicinae Candidatum in Academia Groningana.

Ad quaestionem *geologicam:* « Quandoquidem fossiles reliquiae » animalium mammalium, in primis pachydermatum, quorum ana- » loga genera et species hodie non nisi in tropicis regionibus bene » vivere possunt, non tantum in temperatis utriusque orbis re- » gionibus frequenter reperiantur; sed vel in frigidissimo Siberiae » climate copiosissime adsint, et de causis, quibus factum est, » ut hic, in climate non suo, nunc reperiantur, non omnes » geologi eandem sententiam manifestent, quaerit Facultas, ut di- » versae de his causis hypotheses breviter, sed accurate exponantur » et cum naturae legibus, quales ex observatione elicitas cognosci- » mus, critice comparentur;" Ordo duas quoque accepit responsiones. Altera symbolum habuit linkii verba:

» Die Geschichte der Urwelt müssen wir mühsam aus Bruch- » stücken zusammen lesen" e. q. s.

Auctor in hoc opusculo plurima congessit, quae ad quaestionem pertinent, multo labore commemoratis omnium fere eruditorum, qui de hoc argumento scripserunt, opinionibus et hypothesibus. In prima parte de pachydermatum aliorumque animalium fossilium reliquiis in universum egit et, quibus in locis illae fuerint repertae, exposuit. In altera parte egit de quaestione, utrum in illis locis animalia illa olim vixerint necne, adjiciens diversorum scriptorum opiniones de locis, e quibus illae reliquiae fuerunt allatae et adjecta mundi primitivi imagine. Tertia pars opiniones diversissimas auctorum exponit de causis, quibus factum est, ut pachydermata vivere potuerint in climate, nunc frigidissimo. In qua disquisitione quum nonnullis scriptoribus patere videretur, clima boreale priscis temporibus magis calidum fuisse, parte quarta inquiritur in causas, quibus factum fuerit, ut illud deinde in frigidum fuerit mutatum, dum tandem in quinta parte occurrat quarundam hypothesium ulterior contemplatio.

Ordo hic, quem in scribendo secutus est Auctor, effecit, ut saepius ad easdam auctorum opiniones recurrere fuerit necessarium, adeoque frequentes reperiantur earundem rerum repetitiones. Praeterea aliorum quidem eruditorum opiniones et hypotheses

contrarias saepe non satis bene exposuit et dijudicavit Auctor.

Alterius responsionis symbolum sunt CICERONIS verba: »Opinionum commenta delet dies, naturae judicia confirmat."

Quaestionis argumentum strictius secutus Auctor, opusculum in tres divisit sectiones, quarum prima praesentiam reliquiarum animalium pachydermatum et aliorum fossilium in climate boreali, etiam frigidissimo, exponit et exemplis e scriptis geologorum depromptis demonstrat; altera praecipuas hypotheses, a probatissimis auctoribus ad rem explicandam adhibitas, bene exponit, tertia tandem illas hypotheses cum naturae legibus, quales et hodie vigentes observamus, comparat, quae tamen sectio momentosis observationibus ansam praebet.

Ordo, utraque dissertatione diligenter comparata, judicavit posteriorem esse praeferendam et praemio ornari posse. Aperta schedula nomen prodiit:

FREDERICI GUILIELMI CHRISTIANI KRECKE, Matheseos et Philosophiae Naturalis Candidati in Academiâ Trajectina. Qui deinde, examine publice instituto, Auctorem se esse probavit.

Quum vero altera commentatio ubique testetur magnam diligentiam in congerendis omnibus, ad argumentum pertinentibus, auctorum opinionibus, Ordo eam honorifica mentione dignam censuit. Auctorem ejus se professus est

LEVY ALI COHEN, Medicinae Candidatus in Academia Groningana.

Tibi igitur, ornat. OVERDUYN! Math. et Phil. Nat. Cand. in Academia Lugduno-Batava, danda fuit palma, quam ob causam numum hunc aureum lubens tibi trado; nam *et* rerum exponendarum ordine delectuque, *et* judicii acumine Facultati magis placuit responsum tuum. Attamen et tuam commentationem ornat. VERVER! qui in Academia Groningana studiis operam navas, honorificâ condecorandam esse mentione Ordo judicavit; imo vero historicâ argumenti expositione eam excellere significavit. Laetus igitur accipias honorificum hoc laudis testimonium. Utrique autem de frigore producendo ita scripsistis, ut vos calere abunde probaveritis. Eodem

igitur ardore doctrinis physicis operam navare pergite, totique in eo estote, ut cum historica argumenti expositione judicii acumen jungatis.

Audivisti, ornat. COHEN! quantis Ordo tuam commentationem celebraverit laudibus ob summam diligentiam, magnamque eruditionis copiam, in ea conspicuam. Itaque jure tuo hoc honoris insigne accipe. At praeferendam tamen esse tuam disputationem, praestantissime KRECKE!, idem Ordo judicavit: unde nummum aureum tibi trado. Ut igitur, victorum chorum duxit Academiae nostrae civis, ita tu, Academiae nostrae alumnus, agmen claudis. Qua de re cum gaudemus, magnâ simul cum voluptate hac hora intelleximus, cunctarum Academiarum patriarum cives gnaviter studiis operam dare, eosque justâ laudis aemulatione duci. Quae aemulatio ut in illarum disciplinarumque commodum cedat, ex animo optamus ac speramus.

Hisce igitur peractis, unum hoc mihi superest, ut rectionis munus deponam, illudque successori designato tradam. Ex augustissimi igitur Regis decreto te, JANE ACKERSDYK!, in proximum annum, Rectorem magnificum dico, renuncio, proclamo. Adsis igitur, vir clar.! locumque occupes, quem tibi feci vacuum.

Salve jam, magnifice Rector! iterumque salve. Quidquid et honoris et oneris habet Academiae Magistratus, id omne lubens in te devolvo, quaeque bona a Deo tibi ex animo optans. Valetudo sit tibi opportuna, ut munere tuo fungi possis cum voluptate. Experiare Academiae nostrae cives modestos, humanos, faciles in te audiendo, quales

ego illos expertus sum, floreatque, te Rectore, Academia Rheno-Trajectina! His tu, Pater coelestis! votis annuas. Gratias Tibi agimus, quas possumus, maximas, pro beneficiis, *cum* in nos omnes, *tum* in Rectorem, munere suo defunctum, collatis. Tu, hocce anno Academico, salvos nos serves incolumesque. Fiat autem voluntas tua, sitque tibi laus, honos et gloria.

Dixi.

Librorum a cl. HEUSDIO *editorum index:*

Specimen Criticum in PLATONEM. *Accedit* WYTTENBACHII *epistola rell.*, Lugd. Batav. 1803.

Oratio de antiqua Eloquentia cum recentiore comparata, Trajecti 1805.

Diatribe in Civitates antiquas in Commentariis Latinis 3iae Classis Instituti Regii, Volumine II.

Oratio de Pulcri amore, Trajecti 1819.

C. W. DE RHOER *gekenschetst, bijzonder als Geschiedkundige*, Utrecht 1822.

Ter nagedachtenis van C. W. DE RHOER *en* W. H. DE BEAUFORT, Utrecht 1830.

Initia Philosophiae Platonicae, Trajecti 1827 - 1836, III Voll. Partes 5. Altera editio annunciata est.

Brieven over den aard en de strekking van hooger onderwijs, Utrecht 1829 et 1835.

Een woord uit Zwitserland aan mijne jonge vrienden en leerlingen, Utrecht 1829.

Ad bonarum artium in Academia Rheno-Trajectina studiosos protrepticus, Trajecti 1830.

Aanspraken aan de vrijwillige Jagers, Studenten der Utrechtsche Hooge-School, Utrecht 1831.

Socratische School of Wijsbegeerte voor de Negentiende Eeuw, IV Voll., Utrecht 1834 - 1839. Alterius edit., quam curat Viri desider. filius natu maximus, jam prodiit Vol. 1.

Praefatio ad Bibliothecae Academicae, quae Trajecti ad Rhenum est, Catalogum.

Oratio de naturali artium et doctrinarum conjunctione, alteris celebrandis Academiae Rheno-Trajectinae saecularibus, Trajecti 1836.

Brieven over het beoefenen der Wijsgeerte, inzonderheid in ons Vaderland en in onze tijden, Utrecht 1837.

Characterismi principum Philosophorum veterum, SOCRATIS, PLATONIS, ARISTOTELIS, Amstelodami 1839.

A. cl. HERINGA *El. fil. editi sunt hi libri:*

Dissertatio philologico-Theologica de formula Baptismi; quam-praeside v. cl. P. ABRESCH *publico ex. submittit auctor* JOD. HERINGA EL. *fil.* Gron. 1785.

Verhandeling ten betooge, dat JEZUS *en zijne Apostelen zich doorgaans niet geschikt hebben naar de verkeerde denkbeelden van hunne tijdgenooten*, in Opp. Soc. Hag. pro vindicanda rel. Christ. a. 1789, et Germ. versa: *Ueber die Lehrart* JESU *und seiner Apostel, mit Hinsicht auf die religiösen Begriffe ihrer Zeitgenossen.* Offenb. 1792.

Vertoog over het vereischt gebruik en hedendaegsch misbruik der Kritiek in de behandelinge der heilige Schriften, in Opp. Soc. Hag. a. 1790.

Oratio de Theologiae in Scholis institutione ad prae-

sentem Reipublicae Christianae conditionem prudenter accommodanda, habita d. 5 *m. Junii a.* 1794, *cum Theologiae docendae munus in Academia Trajectina publice susciperet.* Tr. ad Rh. 1794.

Leerrede over het betamend gebruik der Vrijheid, naar aanleiding van Gal. 5 : 13, *op den* 8. *van Lentemaand* 1795, *ter vieringe van den, in het land van Utrecht, gehouden Dank- en Biddag uitgesproken. Met een bijvoegsel van Aanmerkingen naar de gelegenheid onzes tijds*, Utr. 1795, 3de druk.

Eenige liederen van JOD. VAN LODENSTEYN, *behoudens den zin, in taal en schrijftrant, tot aangenamer en nuttiger gebruik, veranderd en op nieuws uitgegeven.* Utr. 1795.

Redevoering ter gedachtenis van STEVEN JAN VAN GEUNS, MATTH. Z. Utr. 1796.

Verhandeling over het rechte denkbeeld, hetwelk de Bijbelschrijvers hechten aan de Koninglijke waardigheid of heerschappij van den verheerlijkten Middelaar JEZUS CHRISTUS, in Opp. Soc. Hag. a. 1797.

Gedenkwaardigheden uit het leven van JEZUS — door H. C. BERGEN — *bij den 2den druk veel veranderd en voor de Nederl. Christenen met nieuwe prakticale Aanmerkingen vermeerderd, door* JOD. HERINGA EL. Z. Leijden 1798-1800. 2 t. Ed. 3a. prodiit a. 1804 et 1806; quarta a. 1819.

Briefwisseling over de Godheid van den Heiligen Geest, geh. tusschen den Hoog Gel. Heer J. HERINGA EL. Z *en den Wel Eerw. Heer* C. VAN HERWERDEN. 1799.

Afgeperste Verdediging, Utr. 1803, 2de dr. *Vervolg der afgeperste Verdediging*, ald. 1803. *Tweede Vervolg der afgep. Verded. ald.* 1804.

G. F. SEILER, *Bijbelsche Uitlegkunde. Uit het Hoogd. Met aanmerkingen en bijvoegselen van* JOD. HERINGA EL. Z. Leijden 1804.

Verhandeling over het bestaan der Engelen, uit de leer en geschiedenis van JEZUS *en de Apostelen afgeleid*, in Opp. novis Soc. Hag. a. 1811.

Ter gedachtenisse van wijlen JAN FREDERIK VAN BEECK CALKOEN, Utr. 1813.

Redevoering over het Godgevallige der ondern. van het Zendel. gen., niettegenstaande de belemmering van derzelver uitvoering, Utr. 1813.

Verklaring der Bergrede van JEZUS, bekroond en uitgegev. door de Maatsch. *tot nut van 't algemeen*, Amst. 1814.

Levensschets van Prof. HENNERT, in den *Alg. Konst- en Letterbode* van 1814.

Wat kunnen Christenen doen, ten nutte van Heidenen? Utrecht 1815.

Redevoering ter plegtige inwijding van de Academie te Utrecht, bij hare nieuwe inrigting, uitbreiding en opluistering, op last des Konings, gehouden in de Domkerk den 6. *v. Slagtm.* 1815.

Aanspraak en verwelkoming aan de Studenten enz., Utr. 1815.

Oratio de rebus, quae Academiae Rheno-Trajectinae, ipso Rectore, acciderunt, prosperis et adversis, dicta publice d. 26 Martii 1816, *quum Academiae regundae munus solenni ritu deponeret.* Tr. ad Rh. 1816.

Paraphrasis et Annotationum in Ep. ad Hebr. Specimen quartum, auctore P. ABRESCH; *editore* JOD. HERINGA EL. f. *qui praefatiunculam et in universum opus indices copiosos addidit.* Tr. ad Rh. 1817.

Tiental Bijbeloefeningen in Leerredenen Amst. 1818.

Kerkelijke Raadvrager en Raadgever I. d. 1. st. Utr. 1819. 2 st. ald. 1821. II. d. 1 st. ald. 1825. 2 st. ald. 1826. III. d. 1 st. ald. 1828.

Levensschets van M. VAN GEUNS *in Algem. Konst- en Letterbode van* 1819.

Brieven aan jongelingen, geschreven door J. C. LAVATER, *uit het Hoogd.* 2e uitg. *door* JOD. HERINGA EL. Z. Amsterd. 1820. 3e uitg. ald. 1834.

Oratio de Auditorio Academiae Rheno-Trajectinae, variam olim fortunam experto, nunc praesenti ejus conditioni adaptato, dicta publice d. 25 *Martii* a. 1825, *quum Academiae regundae munus tertium poneret, novumque auditorium inauguraret. Accedit Annotatorum copia*, Tr. ad Rh. 1826.

Tiental Leerredenen ter aanprijzing van Christelijke deugden, Amst. 1826.

Raad en aanmoediging tot biddend werken en strijden, ten nutte van het bedreigde Vaderland: voor de Utrechtsche gemeente, en bijzonder voor de Kweekelingen der Hoogeschool, in twee Leerredenen, Utr. 1830.

Leerrede naar Ps. LXXVII.: 12ª, *in Akad. Vaderlandsche Leerredenen*, Utrecht. 1831. bl. 57-86.

De Twistzaak van den Hoogl. JOH. MACCOVIUS *door de Dordrechtsche Synode, ten jare* 1619, *beslecht*, in *Archief voor Kerkel. Gesch.* enz., van de Hoogl. KIST en ROYAARDS, Leiden 1831 d. III. bl. 503-664.

Beoordeeling van de nieuwe Uitgave der Prolegomena in N. T. van JOH. JAC. WETSTEIN, in *Godgel. Bijdr.* 1832 d. VI. bl. 781-849.

Levensberigt en karakterschets van wijlen den Hoogl. JEAN HENRY PAREAU, in *Archief voor Kerkel. Geschied.*

enz. 1833. d. IV. bl. 253 - 319. Invenitur etiam, ex parte, in *Alg. Konst- en Letterbode*. 1833.

Bijzonderheden, betreffende de vervaardiging van de gewone Nederl. Bijbelvertaling, (meest uit schriftelijke bescheiden), en onuitgegevene brieven en stukken, als bijlagen tot de voorgaande Verhandeling, in *Archief* enz. 1834. d. V. bl. 57 - 202.

Berigt aangaande zeven stellingen, betreffende Formulieren van Eenigheid des geloofs in de Nederl. Herv. Kerk, enz. Utr. 1834.

Disputatio de LUDOV. CASP. VALCKENAERII *sententia, qua Interpretes N. T. Belgae doctorum virorum conjecturas, nullo etiam Codice confirmatas, in versionem suam recepisse dicuntur*, lecta d. XIX. m. Oct. a. 1835. ins. vol. VI. *Commentt. Lat.* Classis 3ae Instituti Regii Belgici, 4o.

Berigt aangaande de Utrechtsche vereeniging tegen het misbruik van sterke dranken, Utr. 1835.

Beknopt verslag der viering van het tweede Eeuwfeest der Utrechtsche Akademie, op den 12. *Junij* 1836 *en de vijf volgende dagen.* Invenitur in *Alg. Konst- en Letterbode*, 1836. Unde hausta relatio repetita est in: *Utrechtsche Studenten - Almanak* 1837. p. 115 sqq.

Voorlezing over de godsdienstigheid der Nederlanders, bij de grondvesting van hun Gemeenebest, blijkbaar uit hunne gedenkpenningen; in opere: P. O. VAN DER CHYS, *tijdschrift voor Munt- en Penningkunde*, VIIde stuk, Leiden 1836.

Levensberigt aangaande wijlen den rustenden Hoogleeraar GABRIEL VAN OORDT, in *Alg. Konst- en Letterbode* a. 1837.

Rapport van de Commissie tot de Joden, uitgebragt in de buitengewone vergadering van het Nederlandsche

Zendelinggenootschap, den 18. Julij 1839. Quod tamen publici juris non factum esse videtur.

Cl. SUERMANNUS *haec scripta edidit:*

Responsio ad quaestionem physicam, ab ordine nobil. Mathes. et Philos. nat. in Academia Lugduno-Batava a. 1829 *propositam: « Exponantur ac dijudicentur variae « cum observandi, tum computandi rationes, quibus quan- « tum vaporis aquei in atmosphaera, vel aëre quocunque « contineatur, determinari possit.»* In *Ann. Acad. Lugduno-Batavae*, a. 1829 - 1830. Lugd.-Bat. 1831.

Verslag van de wapening en den uittogt der Utrechtsche Studenten in 1830, in *Utr. Stud. Alman.* a. 1831. p. 109 - 190.

Verrigtingen en lotgevallen der Vrijwillige Jagers, Utrechtsche Studenten, sedert hunnen uittogt uit Utrecht, tot het einde des jaars 1831, ibid. p. 89 - 229.

De Cholerae Asiaticae itinere per Belgium septentrionale, a. 1832 - 1834. *tabulis statisticis et geographicis illustrato.* Trajecti ad Rhenum 1835.

De calore fluidorum elasticorum specifico, Tr. ad Rh. 1836.

De methodo philosophica, qua doctrinae physicae et medicae tractandae sunt, in *Ann. Acad. Rheno-Traject.* 1836,37 p. 59 - 64.

Expériences sur la Chaleur spécifique des Gaz et de l'Air a pressions differentes. In *Annales de Chimie et de Physique, par MM.* GAY-LUSSAI *et* ARAGO. Paris 1836. Tome 63. p. 315 seqq.

Quaestiones (XXII) *argumenti Obstetricii*, quas — pro gradu Doctoratus summisque in arte obstetricia honoribus et privilegiis, — consequendis defendet A. C. G. S. Math. Mag. Phil. Nat. et Med. Doctor, d. 3 Dec. 1838. Tr. ad Rh.

Quaestiones (XX) *argumenti Chirurgici*, quas — defendet A. C. G. S. d. 22 Dec. 1838.

Oratio de Medicina, doctrinarum physicarum ope, nostra imprimis aetate, perficienda. Tr. ad. Rh. 1839.